

Pastorálna supervízia v službe spolupracovníkov cirkvi

Pastoral supervision in the service of church workers

Branislav Kožuch

V.I.A.C. – Inštitút pre podporu a rozvoj mládeže, Trstená

Recenzent/Review: Mgr. Mária Hrušková
Vyšný Žipov

Submitted/Odoslané: 25. 12. 2022

Accepted/Prijaté: 13. 01. 2023

Abstrakt: Cirkev má očakávania od svojich služobníkov. Majú ich aj veriaci. Akú podporu im v tom však cirkev ponúka? Nenecháva ich v tom všetkom „utopiť sa“? Táto otázka je o to vážnejšia, o čo viac dnes vnímame aj mnohé cirkevné škandály a chyby, či odcudzenie sa cirkvi. Rastú očakávania, menia sa generácie a ich potreby. Mení sa celý svet a oveľa rýchlejšie a razantnejšie ako kedysi. Je preto náročné – viac ako inokedy – reagovať na tieto „novinky“. Snahou tohto príspevku je ukázať, že jedným z riešení je rozšíriť službu sprevádzania o pastorálnu supervíziu. Duchovné rozlišovanie, prítomné v Cirkvi od počiatku, má pritom stále svoje nezastupiteľné miesto. Pastorálna supervízia však pokrýva oblasť, kde aj kvalitní duchovní vodcovia môžu tápať a byť neschopní poskytnúť dostatočnú podporu. V príspevku sa zároveň medzi

riadkami kladie aj provokačná otázka, či by pastorálna supervízia nemala byť povinnou pre služobníkov cirkvi, podobne ako je to pre pracovníkov v sociálnych službách.

Kľúčové slova: pastoračné výzvy, pastorálna supervízia, služobníci cirkvi, sprevádzanie

Abstract: The Church has expectations from its servants. Believers also have them. But what kind of support does the church offer in this? Doesn't it leave them "drowning" in it all? This question is all the more serious, the more we perceive today many church scandals and errors, or alienation from the church. Expectations are growing, generations and their needs are changing. The whole world is changing, and much faster and more forcefully

than before. It is therefore difficult - more than ever - to react to these "news". The aim of this paper is to show that one of the solutions is to extend the ministry of accompaniment with pastoral supervision. Spiritual discernment, present in the Church since the beginning, still has its irreplaceable place. However, pastoral supervision covers an area where even quality spiritual leaders can falter and be unable to provide sufficient support. At the same time, the contribution also poses a provocative question, whether pastoral supervision should not be mandatory for church servants, similar to the way it is for workers in social services.

Key words: pastoral challenges, pastoral supervision, church servants, guidance

---

Úvod

Už je to niekoľko rokov, čo bežal v kinách film od talianskeho producenta Nanniho Moretti pod názvom *Habemus papam*. Hlavným dejom je veľmi vyhrotená situácia. Vo veľkom napätí si konkláve zvolí nového pápeža. Potom ako vystúpi biely dym, sa na vatikánskom námestí ozve známe "Habemus papam". Hneď nato sa má na balkóne pred davom ľudí i televíznymi kamerami objaviť novozvolený pápež. Ale ten si to v poslednej chvíli rozmyslí a chytí paniku. "Nedokážem

to," povie zmrazeným kardinálom a zatvorí sa do svojej izby. Ceremoniálni kňazi odstúpia a všade vládne neistota. V momente zúfalstva potajme zavolajú na pomoc uznávaného psychoanalytika. Ten sa počas psychoterapeutického sedenia v prítomnosti kardinálov snaží, ale nedokáže odhaliť nič, čo by vysvetľovalo depresiu a bezmocnosť, ktorá nového pontifika sužuje. Všetky tieto snahy nakoniec vedú pápeža k úteku a tri dni sa potuluje Rímom prezlečený za obyčajného laika a hľadá stratený pokoj. Namiesto očakávaní vo Vatikáne ho za bránami čaká mnoho spontánneho dobra a ochoty pomáhať. Dráma prežívania Morettiho pápeža sa končí tým, že predstupuje pred zástupy ľudí na Námestí Sv. Petra a oznamuje svoje odstúpenie.

Hoci je to len filmový príbeh, predsa odzrkadľuje v realite častokrát neviditeľný a vôbec nie ojedinelý vnútorný zápas tých, ktorým je zverená úloha vodcu a ktorý musia na seba vziať príslušnú zodpovednosť. V tomto príspevku sa sústreďíme na tých z nich, ktorí pracujú v prostredí cirkvi, na poli pastoračnom – kňazi, pastori, aktívni laici dobrovoľníci, animátori, pastorační asistenti, vedúci spoločenstiev, ... Pozornosť sústreďíme nie na rovinu ich osobného zápasu so svojou vlastnou nehodnosťou, lebo to je téma vhodnejšia pre duchovné sprevádzanie, a to nie je obsahom tohto príspevku. Zameriame sa na rovinu zápasu s potrebami a očakávaniami, ktoré má cirkev (predstavení i laici), ale aj oni sami od

seba, aby služba „služobníkov cirkvi“ bola uprostred dnešného sveta autentická, efektívna a prínosná. V realite života sa síce obidve roviny navzájom ovplyvňujú, avšak pre potreby tohto príspevku sa ich pokúsime „akademicky“ oddeliť.

Realita služby služobníkov cirkvi

Pastoračná oblasť nielenže zahŕňa široké spektrum rôznych aspektov života cirkvi, od evanjelizácie (prvotné ohlasovanie viery) cez katechézu (vyučovanie v pravdách viery) až po charitu (sociálnu službu núdznym), no zároveň má svoje špecifiká aj vzhľadom na rôzne kategórie ľudí, v snahe reagovať na ich osobité potreby (deti, mládež, rodiny, seniori, pracujúci, slobodní, ...).

Často sa k tomu pripájajú aj ďalšie výzvy: byť kňazom alebo pastorom je mnohokrát sólo pozícia (žiadni priami spolupracovníci), práca je viac než sa dá zvládnuť, mnoho ľudí sa k cirkvi obracia chrbtom, náboženstvo je vytláčané stále viac na okraj spoločnosti, ... Osobitnou výzvou je reálna kompetenčná pripravenosť kňazov či pastorov, ale aj laických spolupracovníkov, na konkrétne potreby danej služby: riadenie farnosti, spoločenstva či zboru, spravovanie majetku, pastoračné plánovanie, komunikácia s veriacimi, hodnotové konflikty, projektové riadenie, delegovanie zodpovedností a úloh, vytváranie pastoračných tímov a koordinovanie ich činnosti, vedenie malých skupín, facilitácia stretnutí, ...

Uprostred tohto všetkého je pritom dôležité, aby tí, čo slúžia v cirkvi, získali dôveru iných a aby ich slová a životy zostali autentické. „Máme hrôzu z toho, že by sa naša profesia stala len vykonávaním povinností, alebo že by sme museli nosiť masky, ktoré nemajú nič spoločné s tým, kto vlastne sme,“ vyjadruje situáciu evanjelický biskup Dr. Tamás Fabíny (Tamás, 2012).

Zároveň žijeme v dobe, ktorá je označovaná sociológmi za „tekutú dobu,“ pretože je bez záchytných bodov, bez pevných vzťahov. Toto označenie sa pripisuje poľskému profesorovi sociológie Zygmuntovi Baumanovi. „Naša doba si vyslúžila charakteristiku ‚tekutá‘, pretože jej črty sú chaos, ambivalencia, neistota, náhodilosť a neustála zmena pravidiel. Je ako rieka, ktorej prúd prešiel z pokoja a plynulosti do fázy perejí a vodných vírov...“ (Bauman, 2020). Tekutosť, či už chceme alebo nie, sa stala nenápadne súčasťou životov, či už sa jedná o tekutosť osobných vzťahov, pracovných vzťahov, vierovyznania, svetonázoru či sexuálnej orientácie. A rovnako ako iné oblasti života, poznačila výrazne aj oblasť pastorácie, života a pôsobenia cirkvi, kde prináša nové výzvy a staré osvedčené odpovede už nefungujú.

Čeliac tomuto všetkému je preto jednou zo základných tém „novej etapy evanjelizácie“ (Evangelií gaudium 287), ktorú má dnes Cirkev podporovať, pastoračne obrátiť, aby sa kresťanské spoločenstvá stávali čoraz viac

pulzujúcimi centrami stretnutia s Kristom. Musia preto nadobudnúť zreteľnú misijnú rozhodnosť, „schopnú všetko premeniť tak, aby sa zvyky, štýly, hodiny, jazyk a všetky cirkevné štruktúry stali vhodnými prostriedkami na evanjelizáciu súčasného sveta – viac než prostriedkami sebazáchovy“. (Evangelii gaudium 27)

„Nebudem zveličovať, keď poviem, že v tejto dobe musia naši duchovní čeliť zložitým problémovým situáciám, ktoré tu doteraz neboli. Dôsledkom tejto reality je životný štýl poznačený preťažením a reálne ohrozený syndrómom vyhorenia. Z tohto dôvodu je pre cirkev veľkou prioritou poskytovať profesionálnu a duchovne založenú pastorálnu starostlivosť a supervíziu pre svojich duchovných.“ (Tamás, 2012)

Veď postavenie tých, ktorí sú v cirkvi zapojení do napĺňania jej poslania starostlivosti o duše, možno bez zveličovania prirovnať k obrazu, ktorý uvádza Ken Nydam vo svojom článku „Do Pastors Need Professional Supervision?“:

Predstavte si vojnovú scénu, v ktorej musí byť skupina zranených vojakov prevezená krížom-krážom cez míle mínových polí, aby sa dostali do nemocnice. A vy, ako poručík, ste boli poverení, aby ste ich tam dostali. Najprv sa trasiete pri predstave, aké ťažké bude dostať sa do nemocnice bez obetí skrytých nášľapných mín, ktoré vám ležia v ceste. Tiež sa bojíte, že sa stratíte, pretože ste túto krajinu ešte nikdy

neprešli. Ale potom, k vašej veľkej úľave, skúsený vojak, ktorý prešiel týmto terénom mnohokrát a ktorý dokonca vie, ako lokalizovať a odzbrojiť nášľapné míny, privedie dobrovoľníkov, ktorí vás povedú na tejto nebezpečnej ceste. Zrazu vaša nádej vyletí do neba a svoje „pochodové rozkazy“ plníte s oveľa väčším očakávaním úspechu. Aký darček! Aké je požehnanie mať takúto pomoc!

Nie je pastor alebo kňaz alebo pastoračný asistent, animátor či vedúci spoločenstva na podobnej nebezpečnej misii, keď vedie svojich zverencov na miesto uzdravenia, kde v nich a na nich pôsobí evanjeliová milosť? Aj jeho cesta je nabitá nášľapnými mínami, ktoré môžu „rozsekať“ mnohé duše, ak nie sú objavené a keď sa s nimi nezaobchádza jemne a múdro. Takže, aký vd'ačný a uvoľnený by sa mal cítiť, keď sa mu niekto, kto má skúsenosti v manipulácii s nášľapnými mínami, ponúkne, že mu pomôže zneškodniť všetky výbušné situácie. Ako poručík vo vyššie spomínanom príbehu. Tak prečo nedať služobníkom cirkvi solídne sprevádzanie, (najmä v prvých rokoch služby) aby mali životnú líniu múdrosti a vedenia, ktorá ich a ich farnosti, zbory či spoločenstvá prevedie cez toto mínové pole služby bez ujmy? (Nydam, 2014)

Áno, viac než kedykoľvek predtým dnes potrebujeme mužov a ženy, ktorí vďaka svojej skúsenosti sprevádzania vedia, ako napredovať; s dôrazom na rozvahu, schopnosť chápať, umenie čakať a ochotu počúvať Ducha, aby

sme spoločne ochránili ovce, ktoré nám boli zverené, od vlkov snažiacich sa rozdeliť stádo. (porov. Evangelii Gaudium 171)

Sprevádzanie

Pojem sprevádzanie – com-panio – vyjadruje človeka, ktorý sa delí o svoj chlieb. Vo všeobecnosti chápeme sprevádzanie ako dočasnú a systematickú pomoc, ktorú skúsená a zrelá osoba ponúka inej osobe a zdieľa s ňou určitý úsek cesty a života, aby sa sprevádzaná osoba mohla lepšie spoznať a slobodne a zodpovedne rozhodnúť o svojej budúcnosti. (Cencini, 1997) Pojem teda odkazuje na klasickú predstavu života ako cesty a chápe ľudský vzťah ako spolu-cestovanie pútnikov, ktorí zdieľajú svoje námahy ako „spoločný chlieb na ceste“.

Medzi rôznymi formami sprevádzania existujú markantné rozdiely, ale aj štrukturálne podobnosti. Podľa K. Schauppa však majú spoločný cieľ: podpora rozvoja celistvého človeka. Rozdiel je v tom, ako jednotlivé prístupy chápu túto celistvosť a ako ju podporujú. Tieto prístupy však slúžia človeku ako takému, a preto diferencovanie nemá viesť k oddeleniu, ale vyžaduje kooperatívne odlišenie. (Schaupp, 2001, s. 69)

Pre obsiahlosť témy sa tento príspevok nevenuje porovnávaniu jednotlivých foriem sprevádzania, ale sústreďuje sa na pastorálnu supervíziu v snahe poukázať na jej potencionálne miesto a význam v súčasnej pastoračnej praxi popri duchovnom vedení,

ktoré ako forma sprevádzania je v Cirkvi od počiatku.

Supervízia

Samotný pojem supervízia vznikol spojením dvoch latinských slov - super (hore, zvrchu, nad, vyššie) a videre (hľadieť, pozerat', dívať sa). Slovo supervízia môže byť chápané ako pohľad z výšky, z nadhľadu. Český supervízor Kamil Kalina prirovnáva supervízora k človeku, ktorý hľadá z vrchu na krajinu, vidí súvislosti, má širší uhol pohľadu ako ten, kto krajinou kráča, ako ten, kto vedie a sprevádza klientov na ich ceste ich vlastnou životnou situáciou, ich údolím. Pohľad supervízora „zhora“ neznamena, že ide o pohľad lepší. Ide jednoducho o pohľad z nadhľadu, o iný pohľad. (Hambálek)

Profesionálna supervízia je o tom, že s niekým kráčate a umožňujete mu, aby si s vaším vedením ako supervízora stanovil program, aby preskúmal otázky služby a uvažoval o cieľoch súvisiacich s povoláním a službou. Supervízia sa zameriava na skutočné udalosti, na skutočné životné situácie a skúsenosti zo služby. A supervízor má skôr úlohu učiteľa alebo pozorovateľa, ktorý riadi dynamiku rozhovoru, ako aj hľadanie konkrétnych riešení. Zámerom však nie je, aby supervízor ponúkal riešenia či návody. Zámerom je generovať uvedomovanie si vlastného personálneho počínania, identifikovanie nových perspektív. Úmyslom

supervízora je slúžiť procesu učenia tým, že ho usporadúva a robí obsahové a procesné intervencie.

Vo svojich základoch slúži supervízia na zlepšenie kvality profesionálnej práce. Pomáha vyjasniť individuálnu pracovnú rolu, konštruktívne sprevádza štrukturálne zmeny a ponúka rady na podporu koncepcnejšieho pracovného zaradenia (Reimer, 2021, s. 61), a to spôsobom, ktorým bude supervidovanému umožnené zlepšovať svoj vlastný pracovný potenciál. (Weiß, 2013) V dôsledku toho, že v centre pozornosti stojí človek a jeho pracovná činnosť, ktorej výkon môže ohrozovať viacero faktorov, ako napr. zlý spôsob riadenia, komplikované medziľudské vzťahy a pod., ktoré môžu vyústiť až do sociálneho rozpadu a neschopnosti naplniť ľudské potreby, sa supervízia „vlastne zaoberá centrálnou otázkou ľudstva, keď pracuje na tom, ako môžu ľudia stvárať svoju prácu tak, aby sa v nej realizovali“. (Weiß, 2013)

Supervízia poskytuje priestor pre uvoľnenie, ventilovanie stresu a napätia, je príležitosťou na vyjadrenie pocitov neistôt. Podľa niektorých odborníkov (napr. Hunyadiovej a Ferenčíkovej) má supervízia vytvárať priestor pre psychohygienu, spätnú väzbu, pomáhať cvičiť sa v sebakontrolu, v sebaovládaní, má učiť regulovať vlastné správanie a prežívanie, organizovať vlastný čas, plánovať učenie a štúdium, stanovovať si osobné ciele a kroky k ich dosiahnutiu. Viacerí autori (Scherpner,

Schavel) uvádzajú i to, že supervízia môže prinášať emocionálnu ventiláciu, minimalizáciu neistôt, profesionálnu podporu a prevenciu syndrómu vyhorenia. Havrdová, Hajný, Hawkins či Shohet ju zase spájajú s oceňovaním práce sociálneho, resp. pomáhajúceho pracovníka s porozumením prežívania supervidovaného, s povzbudením, budovaním priateľskej atmosféry, posilňovaním k prekonávaniu prekážok. Tsui k tomu pridáva názor, že supervízia poskytuje väčšiu príležitosť navzájom počas stretnutí komunikovať a spolupracovať ako tím, a tak supervízia vplýva aj na celkovú pohodu na pracovisku. (Lešková, Mičková, 2020, s. 161)

Úloha supervízora vždy rešpektuje skúsenosti, zručnosti a štýl učenia supervidovaných a vytvára prostredie dôvery. To buduje odolnosť v meniacom sa pracovnom prostredí a podporuje primeranú starostlivosť o seba u supervidovaného a pozýva supervidovaných, aby boli otvorení skúmať svoju vlastnú profesionálnu a služobnú cestu. Často umožňuje supervidovaným, aby si uplatnili svoju autoritu ako profesionálni odborníci, a vyzýva supervidovaných, aby využili nové príležitosti na osobný a profesionálny rast.

Ako hovorí známa spisovateľka Sheila Ryan: „Supervízia prerušuje prax. Prebúdzá nás to k tomu, čo robíme. Keď žijeme v tom, čo robíme, prebúdzame sa do toho, čo je, namiesto toho, aby sme zaspávali v pohodlných

príbehoch našej klinickej rutiny a každodennej praxe. Hlas supervízora pôsobí ako dráždidlo, ktoré prerušuje opakujúce sa príbehy (príbehy s útechou) a uľahčuje vytváranie nových príbehov. (Royal Commission into Institutional Responses to Child Sexual Abuse)

Takto vnímaná supervízia je konštruktom zmeny, a tak podľa Hunyadiovej je jej zavedenie do organizácie závislé od viacerých faktorov, ako je, napr. zodpovedný štatutár, riadenie organizácie, odborný garant. Ako uvádza Oslíková, je ideálne, ak organizácia, ktorej sa supervízia týka, funguje na princípoch kultúry učenia sa a rozvoja. (Lešková, Mičková, 2020, s. 154)

Pastorálna supervízia

V duchovnej službe je supervízia známa pod označením pastorálna supervízia, ktorá má dve dimenzie, a to teologickú a pastorálnu. Supervízia pritom aj v duchovnom živote môže pomôcť predovšetkým na zlepšenie profesionálnych pastoračných kompetencií, avšak nie je totožná s duchovným sprevádzaním. Oproti duchovnému sprevádzaniu sa pastoračná supervízia zaoberá duchovnou stránkou supervidovaného iba v súvislosti s jeho pracovnou činnosťou. Potrebu duchovného sprevádzania, tak ako potrebu napr. terapie, by mal supervízor rozpoznať a odporučiť supervidovanému príslušného odborníka. (Erlichová, 2015, s.135).

Supervízia sa v tejto špecifickej oblasti usiluje prispievať k integrácii osoby, pracovnej činnosti a povolania pastora alebo kňaza. Dôležitou súčasťou týchto všetkých troch prvkov je viera v Boha. (Vandenhoeck, 2009, s. 21) Preto špecifikom supervízie orientovanej na pastoračnú prax je pochopenie duchovného a teologického bohatstva v pohľade na svet supervidovaného, čo sa odráža v jeho hodnotovom rebríčku a duchovnom chápaní profesie. Supervízia pracuje s profesionálnou ako aj s duchovnou stránkou, či už oddelene alebo v nadväznostiach, pretože v pastoračnej praxi sú obe prepojené. (Mlynarčík, 2018, s. 157)

Podľa Andriessena a Miethnera (1993) je úlohou supervízie sprevádzať supervidovaného pri hľadaní cesty od vnímania a reflexie pocitov, presvedčení a názorov až ku existenciálnej oblasti, kde sa „deje spiritualita“. „Spiritualita je dimenzia, ktorú možno považovať za hnaciu silu v živote jedinca, silu, ktorá dáva všetkým aspektom života zmysel a v jeho strede sídli nádej.“ (Lešková, Mičková, 2020, str. 134).

Jedným z cieľov pastoračnej supervízie je snažiť sa vedieť, kde je Boh v udalostiach a úlohách našej služby, a tak vedieť, kde máme byť a čo musíme robiť v reakcii na Božiu činnosť v našom živote. (The Uniting Church In Australia Ministerial Education Commission, 2001, s. 5) „Supervízia pastoračnej práce má pomôcť tým, ktorí

sprevádzajú, rásť vo vlastnom sebauvedomovaní a vnútornej slobode, aby mohli zotrvať pri zdieľaní skúsenosti sprevádzaných (napr. vedieť aktívne počúvať) a byť súčasne pozorní voči Bohu počas toho, ako ich sprevádzajú.“

Je teda evidentné, že pastorálna supervízia je v určitých aspektoch odlišná od supervízie realizovanej v iných pomáhajúcich profesiách, čo súvisí aj so špecifickou a nenahraditeľnou prácou pastora či kňaza, ale aj vedúceho spoločenstva, animátora či pastoračného asistenta. (Vrt'ová, 2021, str. 46) Všetci títo majú úmysel posilňovať vieru ľudí, s ktorými a pre ktorých pracujú. V tomto povolání sú zaangažovaní aj so svojou osobnou vierou, presvedčeniami a praktizovaním viery. Učiť sa používať tieto nástroje jasným a profesionálnym spôsobom, a nie ako mierku viery iných ľudí, je kompetencia, ktorá sa nedá naučiť v teórii, ale v praxi. (The Uniting Church in Australia, 2022)

O pastorálnej supervízii sa bežne hovorí, že má restoratívnu, formatívnu a normatívnu funkciu. Služobníkom cirkvi to teda umožní zamyslieť sa nad rovnováhou medzi pracovným a súkromným životom, preskúmať zdravé návyky a starať sa o svoje zdravie a pohodu (restoratívna, obnovujúca funkcia); učiť sa a rozvíjať sa prostredníctvom reflexie svojej praxe a praxe iných (formatívna funkcia); a venovať pozornosť zodpovednosti a etickej práci (normatívna funkcia). Supervízia

je tiež „pozitívna“, poskytuje supervidovanému podporu a potvrdenie a podporuje realistické sebahodnotenie bez toho, aby sa stali príliš sebakritickými alebo sebahodnotiacimi. Michael Paterson, riaditeľ Inštitútu pastoračnej supervízie a reflektívnej praxe, hovorí o pastoračnej supervízii, ktorá „podporuje rozhovor medzi dušou, rolou a kontextom“. (The United Reformed Church, 2020)

Požadovaným výsledkom pastorálnej supervízie je neustále zlepšovanie služby, ktorú ponúkame. Bohatstvo rôznych prístupov a techník tak môže viesť k vedomému formovaniu špecificky osobných prístupov pastoračných pracovníkov, využívajúcich ich osobnostné dary. Reflexia s pastoračným supervízorom pomáha supervidovanému rásť v pastoračnej kompetencii a sebadôvere, a tak si zachovať svoju schopnosť stretnúť sa s každou osobou a situáciou s energiou, odolnosťou, súcitom a odvahou. Spolu s tým môže ísť aj zvýšená sebaúcta, uvoľnený potenciál, schopnosť vidieť, cítiť a počuť to, čo sme mali tendenciu nevidieť, cítiť a počuť, a bonus v podobe zvýšeného zdravia a pohody, ako aj zvýšenej efektívnosti v službe. Pozorovanie praxe ukazuje vysokú koreláciu medzi dobrou supervíziou a spokojnosťou s povolaním. (The Uniting Church in Australia, 2022)

Je naozaj potrebná

Supervízia síce existuje už viac ako storočie a za ten čas sa podstatne rozvinula, no platí to predovšetkým v odvetví profesionálnej starostlivosti, ale nie je v prípade formálneho pastoračného sprevádzania v rámci Cirkvi.

Aj keď sa predpokladá, že radcom a tešiteľom pracovníkov v duchovnej službe i Božieho ľudu je samotný Boh skrze Ducha Svätého, je v tejto oblasti potrebná supervízia. Môže byť oporným bodom, ktorý pomáha jednotlivcom v duchovnej službe zvládnuť náročnejšie situácie, problémy či etické dilemy, v dôsledku ktorých môžu ľudia vyhľadať ich pomoc. Ani pracovníci slúžiaci v pastoračnej oblasti predsa nie sú dokonalí a svoju prácu potrebujú reflektovať, zdieľať a diskutovať s iným spolupracovníkmi či skúsenejšími služobníkmi, aby ich práca dosahovala čo najlepšie výsledky, prinášala dobré ovocie a skrze tieto osoby bolo umožnené „zverencom“ lepšie spoznať Boha, plniť svoje životné poslanie a prijať požehnanie a zmenu v potrebných oblastiach života.

Takto aj otázka skúmania „problémov vznikajúcich v ich práci“ by sa mohla cez pastorálnu supervíziu vedome posunúť o krok ďalej. Ako navrhujú Miller a Rollnick a Page a Wosket, supervízia by mohla či mala vytvárať bezpečný priestor pre interné spracovanie a tiež byť partnerstvom, v ktorom supervízor a supervidovaný spolupracujú na získavaní vlastných vnútorných vedomostí

supervidovaného. Toto uznanie a práca s vnútornými znalosťami a skúsenosťami supervidovaného má v rámci pastorálnej supervízie osobitný význam, a preto ju Holton nazýva „zámernou reflexívnou praxou, ktorá plodí transformatívne učenie“. (Mullally, 2020, s. 11) Jej cieľom je rozšíriť diskusiu z faktického základu (čo sa deje) na proces vytvárania významu, ktorý nám pomáha čítať fakty alebo zmysel faktov prostredníctvom prijatia duchovného postoja údivu, úcty, tajomstva, zastavenia, kritickej reflexie, múdrosti, kontemplácie a ticha. v rámci dohľadu. Podľa pastoračného príkladu Krista, Dobrého Pastiera (Jn 10, 11), pastoračná supervízia zahŕňa stretnutie, ktoré praktizuje starostlivý postoj a pokojnú prítomnosť, čo si vyžaduje starostlivé používanie moci na vytvorenie bezpečného priestoru a duchovnej otvorenosti.

Pohly to potvrdzuje, keď hovorí o „Kristovom vlastnom pastierstve“. Teologické a biblické korene supervízie podľa neho sú zasadené v koncepte zmluvy hebrejskej/kresťanskej tradície. Božia zmluva s Izraelom bola zmluvou prísľubu a odpovede. Boh ponúkol život s podmienkou zodpovednosti: „Urobím z teba veľký národ“ (Gn 12, 2) a „budeš dodržiavať moju zmluvu“ (Gn 17, 9). A tak „supervízia“ je nevyhnutnou súčasťou kresťanskej DNA a je nevyhnutná pre zodpovednosť voči Bohu, sebe a ostatným. (Mullally, 2020, s. 9)

Existovalo niekoľko iniciatív, ktoré spustili supervíziu v kresťanskom prostredí. Na našom území je pastoračná supervízia v počiatočnej fáze rozvoja. V Českej republike začína byť pastoračná supervízia využívaná vďaka absolventom zahraničných škôl – kňazov, príp. pastorov v roli pastoračných supervízorov. Niektoré cirkevné spoločenstvá zabezpečujú supervíziu aj prostredníctvom iných profesionálnych supervízorov, napr. psychológov. V zahraničí, konkrétne v USA, vznikla už v 20. rokoch 20. storočia popri klinicko-pastoračnom vzdelávaní (angl. Clinical Pastoral Education) a bola určená pre študentov teológie, rehoľníkov, duchovných i laikov ako príprava na ich prácu v rôznych inštitúciách ako napr. nemocniciach, hospicioch apod. V roku 1967 bola založená akreditačná agentúra programov klinicko-pastoračného vzdelávania, v rámci ktorých sa súčasťou pastoračnej služby stala aj supervízia. Metodistická cirkev v Írsku a Británii už v roku 1999 presadzovala prax pastoračnej supervízie ako nevyhnutnú súčasť praxe ordinovaných presbyterov. Následne v roku 2015 prišla s rozhodnutím, že „zavedie systém štruktúrovanej supervízie nad kazateľmi, aby sa riešila zistená slabosť vo vzťahu k zodpovednosti a podpore z hľadiska bezpečnej praxe.“ Pastoračná supervízia sa však zatiaľ oficiálne nerozšírila na všetkých jej vysvätených služobníkov.

Vo Veľkej Británii vznikla v roku 2009 Asociácia pre pastoračnú supervíziu a vzdelávanie -- Association for Pastoral Supervision and Education, ktorej cieľom je podporovať vysoké štandardy pastoračnej supervízie a usiluje sa podporovať transparentný a otvorený dialóg medzi rôznymi a odlišnými tradíciami viery a kontextmi pastoračnej supervízie a vzdelávania v tejto oblasti. (The Association for Pastoral Supervision and Education)

V niektorých kresťanských denomináciách existujú v súčasnosti názory, že ako sociálny pracovník nemôže legálne vykonávať sociálnu prácu bez profesionálnej licencie, tak pastor by nemal mať dovolené vykonávať ordinovanú pastoračnú službu bez „licencie“ staršieho riadeného odborného sprevádzania. V ich práci je totiž príliš veľa v stávke. A dnešná doba je charakteristická zvyšovaním nárokov na kvalitu služieb, i pastoračných. Preto je pastoračná supervízia jednou z foriem profesijného rozvoja služobníkov cirkvi a rovnako aj prevencie pred chybami, často veľmi tragickými, ktoré poškodzujú dôveryhodnosť cirkvi a jej služobníkov.

Úvaha o praxi s profesionálne vyškoleným pastoračným supervízorom prináša najlepšie výsledky, ak je začlenená do formáčného programu od prvého roku formácie. Supervízor môže pôsobiť ako reflektor napredovania formácie, aby prostredníctvom supervízie tí, ktorí sa formujú, videli, ako sa v nich odohráva

rast, a všimli si oblasti, ktoré potrebujú ďalšiu prácu v ich praxi. Tento proces im môže pomôcť počas ich služobného života. Tento proces má byť „zdravý“, nie „dohľad“ a je vždy dohodnutý ako dôverný čas, kde sú vždy načrtnuté hranice dôvernosti, aby osoba mohla vyriešiť problémy, ktoré môžu nastať.

Preto sa zdá vhodné, aby sa pastoračná supervízia stala požiadavkou v rámci seminárnej prípravy a nepretržitej formácie kňazov a rehoľníkov v Katolíckej cirkvi niekoľko rokov po vysviacke alebo profesii, ako je to v niektorých iných denomináciách. Ľudia potrebujú podporu v prvých rokoch svojho služobného života, pretože problémy, ktoré sa objavia, môžu byť v týchto prvých rokoch veľmi náročné a náročné.

A možno dúfať, že ak uvidia prínos supervízie a neustáleho učenia sa vo svojich formačných rokoch, budú pokračovať počas celého svojho služobného života (Royal Commission into Institutional Responses to Child Sexual Abuse), lebo „pomocou sprevádzania alebo duchovnej rady [...] je ľahšie rozlíšiť pôsobenie Ducha Svätého v živote človeka. Tým, že zveria formovanie svojich duší múdrym spolubratom, budú si od prvých krokov služby uvedomovať, aké je dôležité, že nekráčajú po cestách duchovného života a v pastoračii sami.“ (Direktórium pre službu a život kňazov 73)

Záver

Skúsenosti ukazujú, že popri potrebe supervízie sa objavujú aj bariéry, ktoré bránia jej implementácii. Tie vyplývajú predovšetkým: „(1) z neznalosti významu supervízie ako takej a z neporozumenia supervízií, (2) z posudzovania a neuznania tohto nástroja bez dostatočných osobných skúseností s ním, (3) často aj z postoja vedúceho pracovníka, ktorý sám nie je presvedčený a dostatočne motivovaný pre uznanie supervízie ako prirodzenej odbornej súčasti a nevyhnutnosti v pomáhajúcich profesiách.“ (Lachytová, L., Karkošková, S., 2012, str. 98)

Prostredníctvom tohto príspevku sme chceli – so zameraním na pastoračné pôsobenie cirkvi – aspoň čiastočne prispieť k prekonaniu prvej spomínanej prekážky a tiež podporiť väčšiu otvorenosť biskupov, kňazov, pastorov, vedúcich spoločenstiev, animátorov či pastoračných asistentov pre uznanie pastorálnej supervízie, jej dôležitosti a hodnoty v pastoračnej praxi. Konkrétnych príležitostí, kde by mohla výrazne prispieť k zlepšeniu služieb cirkvi, ale aj postavenia a služby jej služobníkov, je viac ako dost. Zavedením pastorálnej supervízie by mohlo zároveň prísť k „očisteniu“ oblasti duchovného vedenia, a tak väčšiemu zameraniu na duchovný život a odbremeneniu tých, ktorí duchovné vedenie ponúkajú. Zároveň je dôležité vnímať, že tak ako nie každý dobrý učiteľ je dobrý riaditeľ,

alebo nie každý aktivista je dobrý politik, tak aj požiadavky na supervízora sú úplne iné ako na duchovného vodcu (nie každý duchovný vodca je vhodný ako supervízor a nie každý supervízor je vhodný ako duchovný vodca).

Skúsenosť zo sociálnej oblasti, kde je supervízia dokonca povinnou, je motivujúcim povzbudením pri postupnom presadzovaní pastorálne supervízie do praxe a zdolávaní prípadných prekážok a odporu. „Môžeme konštatovať, že supervízia určená pre zamestnancov zariadení sociálnych služieb je dôležitým nástrojom v podpore psychohygieny a efektivity práce. Znižuje riziko výskytu syndrómu vyhorenia a týmto spôsobom prispieva aj ku kvalite sociálnych služieb, v centre ktorých by mal stáť predovšetkým klient – prijímateľ. Supervízia môže všeobecne zvyšovať sociálne zručnosti supervidovaného, nakoľko je rozvojová, má vzdelávací a posilňovací charakter, ale tiež môže hľadať problémy a ich riešenia v konkrétnych prípadoch a umožňuje pracovníkovi pochopiť, čo brzdí jeho porozumenie s klientom. Je potešujúce, že tieto skutočnosti sú čoraz častejšie prijímané aj samotnými supervidovanými odborníkmi. (Schavel, M., Hunyadiová, S., Kuzyňin, K., 2018, str. 52) Ak to platí o supervízii v sociálnych službách, je veľký predpoklad, že podobné ovocie prinesie i zavedenie pastorálnej supervízie v oblasti pastorácie a života pastoračných pracovníkov. Kvalita práce a života predsa nespadne z neba

ako manna. Vyžaduje si to prácu, pozornosť, učenie, vedenie (sprevádzanie), vieru a lásku. Pastorálna supervízia je jedným z nástrojov, ktoré sú k dispozícii.

Zoznam bibliografických odkazov:

- BAUMAN, Z. 2020. *Tekutá modernita*. Praha : Portál, 2020. 296 s. ISBN 978-80-26-2160-25.
- CENCINI, A. 1997. *Accompagnamento*. In: PRELLEZO, J.M. – MANNI, C. – MALIZIA, G. Eds. 1997. *Dizionario di scienze dell'educazione*. Leumann (Torino) : Editrice Elle Di Ci, s. 22-23. ISBN 978-88-21-3067-09.
- EHRlichová, Magdalena. 2015. *Teologická reflexe v supervízi pastoračnej práce*. In: *Caritas et Veritas*. ISSN 1805-0948, 2015, ročník 2015, číslo 5, s. 132-142.
- FRANTIŠEK. 2014. *Evangelii Gaudium*. Trnava : Spolok sv. Vojtecha, 2014. 202 s. ISBN 978-80-8161-044-8.
- HAMBÁLEK, V. *Koučing a supervízia, podobnosti a rozdiely* [online]. [cit. 2022-11-03]. dostupné na internete: https://sako.sk/files/clanok_Hambalek_Koucing+supervizia.pdf
- KONGREGÁCIA PRE KLERIKOV. 2004. *Direktórium pre službu a život kňazov*. Trnava: Spolok sv. Vojtecha, 2004, 110 s. ISBN 8071625043.
- LACHYTOVÁ, L. – KARKOŠKOVÁ, S. 2012. *Sociálne poradenstvo a supervízia ako jedna z metód zisťovania progresu v kvalite*

sociálnych služieb. Prešov : Vysoká škola medzinárodného podnikania, 2012, 110 s., ISBN 978-80-89372-42-3.

LEŠKOVÁ, L. – MIČKOVÁ, K. 2020. *Špecifika supervízie v organizácii zriadenej rehoľnou organizáciou*. In: VASKA, L. – VRŤOVÁ, J. Vedecké odpovede na aktuálne otázky supervízie v sociálnej práci. Banská Bystrica : Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, 2020, s. 153 – 163. ISBN 978-80-557-1762-3.

MLYNARČÍK, P. 2018. *Supervízia v pastoračnej praxi (duchovnej službe)*. In: SCHAVEL, M. – KUZYŠIN, B. – HUNYADIOVÁ, S. (eds.) *Podoby supervízie a prevencia syndrómu vyhorenia*. Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie. Bratislava: VŠZaSP sv. Alžbety. 2018. 247 s. ISBN 978-80-8132-193-1.

MULLALLY, B. 2020. *The effect of presence and power in the pastoral supervisory relationship* [online]. [2022-11-07]. Dostupné na internete:
https://www.researchgate.net/publication/342836507_The_effect_of_presence_and_power_in_the_pastoral_supervisory_relationship

NYDAM, Ken. 2014. *Do Pastors Need Professional Supervision?* [online]. [cit. 2022-11-02]. Dostupné na internete:
<https://network.crcna.org/topic/leadership/elders/do-pastors-need-professional-supervision>

REIMER, T. 2021. *Katechéza v súčasnej dobe, Podnety a výzvy nového Direktória pre*

katechézu. Bratislava : Vydavateľstvo Don Bosco, 2021. 126 s. ISBN 978-80-8074-529-5.

Royal Commission into Institutional Responses to Child Sexual Abuse : Panel 7.2 – Support and supervision of working priests and religious [online]. [cit. 2022-11-04].

Dostupné na internete:

<https://www.childabuseroyalcommission.gov.au/sites/default/files/IND.0627.001.0001.pdf>

SCHAUPP, K. 2001. *Geistliche Begleitung – Abgrenzung und Kooperation mit anderen begleitungsdiensten*. In: „Da kam Jesus hinzu...“ Handreichungen für geistliche Begleitung auf dem Galubensweg. Bonn. Sekretariat der deutschen Bisthofs-konferenz, s. 69

SCHAVEL, M. – HUNYADIOVÁ, S. – KUZYŇIN, K. 2018. *Supervízia a vnímanie jej významu u zamestnancov zariadení sociálnych služieb*. In: HUSÁR, J. – MACHALOVÁ, M. – HANGONI, T. – KUZYŇIN, B. (eds.). *Nová sociálna edukácia človeka VII*. Prešov : Prešovská univerzita v Prešove, Pravoslávna bohoslovecká fakulta, 2018, s. 52 – 53. ISBN 978-80-555-2126-8.

TAMÁS, F. *Podpora duchovných cez pastoračiu a supervíziu* [online], [cit. 2022-11-02]. Dostupné na internete:

<https://www.evangelikus.hu/de/archiv/podpora-duchovnych-nasej-cirkvi-cez-pastoraciu-a-superviziu>

The Association for Pastoral Supervision and Education : Definition and Ethos [online].

[cit. 2022-11-06]. Dostupné na internete:
<https://www.pastoralsupervision.org.uk/home/about/definition-and-ethos/>

THE UNITED REFORMED CHURCH.
2020. *Guidelines for Pastoral Supervision*
[online]. [cit. 2022-11-06]. Dostupné na
internetete:
https://www.urcwestmidlands.org.uk/uploads/9/9/8/2/99821718/guidelines_for_pastoral_supervision.pdf

THE UNITING CHURCH IN
ASUTRALIA, MINISTERIAL EDUCATION
COMMISSION. *Pastoral Supervision
Guidelines* [online]. [cit. 2022-11-05].
Dostupné na internete:
<https://www.hunter.uca.org.au/wp-content/uploads/2022/01/mecpastoralsupervision.pdf>

VANDENHOECK, A. 2009. *Individuálna
pastorálna supervízia: Kontinuálne
vzdelávanie v pastorálnej starostlivosti*. In:
MICHANČOVÁ, S. –KUBÍK, F. (eds.).
Pastorálna starostlivosť na počiatku 21.
storočia. Zborník prednášok z medzinárodnej
vedeckej konferencie. Prešov : Prešovská
univerzita v Prešove, Gréckokatolícka
teologická fakulta, 2009, s. 19 – 25. ISBN
978-80-8068-960-5.

VRŤOVÁ, J. 2021. *Pastorálna supervízia*.
In: Teologický časopis, Fórum pre kresťanský
dialóg. ISSN 1336–3395, 2021, ročník XIX,
číslo 2, s. 37 – 57.

WEIß, H. 2013. *Pastorálka – Supervízia –
Pastorálna psychológia*. Bratislava : Kartprint,
2013. 256 s. ISBN 978–80–89553–14-3.

Kontakt na autora:

Mgr. Branislav Kožuch

V.I.A.C. – Inštitút pre podporu a rozvoj
mládeže, občianske združenie, Ústie nad
Priehradou 41, 028 01 Trstená

branislav.kozuch@ozviac.sk

Odborný profil autora:

Branislav Kožuch – katolícky kňaz, od roku
2007 v špeciálnej pastorácii pre deti a mládež,
predseda občianskeho združenia, kouč, lektor
a garant akreditovaného programu
neformálneho vzdelávania Sprevádzanie
mladých ľudí.